

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur i ämnet svenska som andraspråk

Författare: Ida Johansson & Josefine Karlsson

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation
Svenska
Självständigt arbete i lärarutbildningen
Grundnivå
15 hp

Handledare: Anna Jungstrand
Examinator: Lina Samuelsson

Termin: Hösttermin År: 2021

Akademien för utbildning EXAMENSARBETE

kultur och kommunikation SSA250 15 hp

HT 2021

SAMMANDRAG

—
Josefine Karlsson & Ida Johansson

Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur i ämnet svenska som andraspråk

Identity creation and recognition through fiction in the subject Swedish as a second language

2021 Antal sidor: 35

Syftet med studien är att undersöka hur lärare i svenska som andraspråk arbetar med igenkänning och identitetsskapande inom skönlitteratur på gymnasiet och introduktionsprogrammen. För att undersöka lärarnas arbete med skönlitteraturen skapade vi en webbenkät, för att sedan ta ut fyra respondenter som vi intervjuade för att få en djupare insyn i deras val av skönlitteratur. Studiens resultat visar att lärare reflekterar över sina skönlitterära val i undervisningen, och väljer litteratur som studenterna kan relatera till. Lärarna ser att eleverna blir mer motiverade och att kvalitén i diskussionerna blir högre när eleverna kan känna igen sig i litteraturen.

Deltagarna i studien anser att stereotypa teman som flykt, rasism och diskriminering inte är nödvändiga att använda i skönlitteraturen. Andra teman som kärlek och vänskap kan ibland vara bättre alternativ. Vår slutsats är att lärare arbetar gentemot Skolverket och läroplanen för gymnasiet när det kommer till elevernas behov av igenkänning och identitetsskapande i skönlitteraturen. Lärarna skapar igenkänning för eleverna med hjälp av valet av skönlitteratur, diskussioner och möjligheten att koppla litteraturen till det egna livet och erfarenheter. På detta sätt bekräftar de elevens identitet och inspirerar eleven i processen mot den hen vill bli.

Nyckelord: skönlitteratur, identitetsskapande, igenkänning, svenska som andraspråk

Innehållsförteckning:

Inledning	5
1.1 Uppsatsens disposition.....	6
1.2 Syfte och frågeställning	6
2. Bakgrund och tidigare forskning	7
2.1. Ämnet Svenska som andraspråk	7
2.2. Vad säger Skolverket om skönlitteratur?.....	8
2.3. Vad säger Skolverket om igenkänning?.....	8
2.4 Begreppet identitetsskapande	9
2.5 Begreppet igenkänning.....	10
2.6 Varför skönlitteratur i skolan?	10
2.7 Varför igenkänning i skönlitteratur?.....	12
3. Metod och material	13
3.1 Materialinsamling och analys.....	13
3.2 Urval.....	14
3.3 Validitet och reliabilitet	15
3.4 Etiska överväganden	15
4. Resultat	16
4.1. Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur - enkät	16
4.2. Lärares val av skönlitteratur - enkät	17
4.3. Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur - intervju	18
4.4. Lärares val av skönlitteratur - intervju	19
4.5. Effekter av identitetsskapande och igenkänning i litteraturundervisningen - intervju .	21
5.0 Resultatanalys	22
5.1 Resultatanalys mot tidigare forskning - enkät och intervju	22
5.2 Resultatanalys mot Skolverket - enkät och intervju.....	25
6. Diskussion	26
6.1 Metoddiskussion.....	26
6.2. Resultatdiskussion.....	27
Litteraturlista	30
Bilagor	32

Inledning

Den svenska skolan är idag mångkulturell och där finns elever med olika språkliga, sociala och kulturella bakgrunder. Regeringen har publicerat ett regeringsbeslut där Skolverkets statistik av elever med utländsk bakgrund presenteras. Denna statistik visar att 28,5 procent av eleverna 2018 i gymnasieskolan hade utländsk bakgrund (2019, s.5). Detta innebär att undervisningen behöver anpassas efter en mer heterogen population, där elevernas erfarenheter och bakgrunder som kan skilja sig mycket från varandra. Svenska som andraspråk är det ämne som kanske mest brottas med utmaningen att lyckas inkludera och se alla elevers olikheter samt främja dessa. Skolverket skriver i ämnesplanen för svenska som andraspråk på gymnasiet, att skönlitteraturen ska väljas i syfte att ge eleverna insikt om andras erfarenheter, tankar och världsföreställningar. Skönlitteraturen ska även väljas i syfte att låta elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper ta plats i undervisningen (Skolverket 2012).

Vi har valt att skriva om identitetsskapande och igenkänning i ett litteraturdidaktiskt perspektiv, då vi vill veta hur lärare i praktiken reflekterar över och arbetar med detta, men även vad tidigare forskning säger om ämnet. Svenska som andraspråk som forskningsfält är relativt nytt vilket innebär att tillgången till tidigare forskning och teorier inom ämnet är begränsat. Detta innebär att vi delvis tillämpar litteratur som inte är avsedd med det primära syfte att prägla svenska som andraspråk men som vi ändå anser kan appliceras på just svenska som andraspråk. Den litteratur som vi valt att behandla i arbetet anser vi vara relevant då den går att tillämpa för att besvara våra frågeställningar men även ge en trovärdig och seriös bakgrund av området. I studien vill vi även undersöka om lärarna som deltar har sett några positiva följder av att arbeta med skönlitteratur som stärker elevernas identitetsutveckling och skapar igenkänning. I arbetet kommer vi att lyfta två dimensioner av igenkänning som kan uppstå genom läsning av skönlitteratur. Den första dimensionen är elevens erfarenheter och liv som skapar en igenkänning hos eleven själv. Den andra dimensionen av igenkänning präglas av att eleven ska utveckla förståelse för andra människors liv, genom att ta del av och sätta sig in i andra människors världsbild och livserfarenheter.

Trots det mångkulturella samhälle vi lever i idag och Skolverkets kriterier om att ta vara på elevernas erfarenhet i undervisningen, finns risken att inte alla känner igen sig i undervisningsmaterialet då identiteten inte blir representerad. Trots ett mångkulturellt samhälle är det den homogena normen som oftast representeras i västerländsk skönlitteratur och i facklitteratur. Vi är övertygade om att ett bra val av skönlitteratur kan bidra till att bekräfta eleven, och att elevens erfarenheter och tankar är viktiga att synliggöra i undervisningen. Vetskapen om att skönlitteratur kan göra skillnad och elevens rätt till att bekräfta sin identitet lade grunden för vår undersökning, men hur ser det egentligen ut i litteraturundervisningen?

1.1 Uppsatsens disposition

I uppsatsen första del presenteras syftet med studien samt våra frågeställningar, som sedan följs av ett avsnitt med Skolverkets riktlinjer, och vad Gy11 säger om skönlitteratur och igenkänning i undervisningen. Tidigare forskning presenteras i avsnitt 2 där vi presenterar forskning om skönlitteratur och varför skönlitteratur är utvecklande för eleven.

Avsnitt 3 beskriver våra metodval i studien. Även urvalet presenteras i ett eget kapitel då vi använder oss av både kvalitativt inriktad samt kvantitativ inriktad analys. Efter metod och dess urval beskrivs vår analys av reliabiliteten och validiteten i studien, följt av etiska överväganden.

Resultatet presenteras tematiskt och utifrån metodval i avsnitt 4. För en extra tydlighet angående vilken methods resultat som redovisas, finns antingen *enkät* eller *intervju* i rubrikens namn. I avsnitt 5 presenteras en resultatanalys där både intervju- och enkätresultaten jämförs med Skolverkets bestämmelser och läroplanen GY 11. Under rubriken diskussion i avsnitt 5 finns en resultatdiskussion där vi reflekterar över resultatet som framkommit i studien.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att undersöka hur lärare i svenska som andraspråk på gymnasiet och introduktionsprogrammet reflekterar över, och aktivt väljer litteratur som tillämpas i undervisningen, i syfte att arbeta med identitetsskapande och igenkänning. Utöver lärarnas egen syn och inställning till litteraturundervisningen ur ett identitetsskapande och igenkännande perspektiv, ska vi i detta arbete visa vad Skolverket och relevant litteratur säger om skönlitteratur, igenkänning och identitetsskapande. Begreppen *igenkänning* och *identitetsskapande* är centrala i denna studie och kommer att definieras för att visa vår

tolkning av begreppen och dess innebörd i studien. Detta är viktigt för att förstå vad vi menar med formuleringarna av frågeställningarna. De frågeställningar som denna studie utgår ifrån är:

- Hur arbetar ämneslärare på gymnasiet och introduktionsprogrammen med igenkänning och identitetsskapande genom skönlitteratur i undervisningen?
- Varför är skönlitteratur viktigt för igenkänning och identitetsskapande?

2. Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt beskrivs Skolverkets beskrivningar och ramar vad gäller skönlitteratur, identitetsskapande och igenkänning i ämnet svenska som andraspråk i gymnasieskolan och på introduktionsprogrammen. Även forskares syn på skönlitteratur i undervisningen samt skönlitteraturens betydelse för identitetsskapande och igenkänning redovisas. Litteraturen som behandlas är relevant i syfte att förstå skönlitteraturens påverkan på faktorerna identitetsskapande och igenkänning hos elever på gymnasiet och introduktionsprogrammet i svenska som andraspråk.

2.1. Ämnet Svenska som andraspråk

Syftet med ämnet svenska som andraspråk är bland annat att "skönlitteratur, texter av olika slag, film och andra medier ska användas som källa till insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar, och för att ge eleverna en möjlighet att utveckla ett varierat och nyanserat språk" (Skolverket, Gy 11, 2012). I den aktuella läroplanen Gy11 beskrivs syftet med ämnet svenska som andraspråk. Ett syfte med ämnet är att i utgångspunkt skönlitteratur och andra verk ska elevens erfarenhet och kunskaper användas. En del av litteraturläsningens syfte är att få ta del av andras tankar och perspektiv.

Elevens språkkunskaper är i fokus där de ska få möjlighet att jämföra sina språk och erfarenheter och utifrån det uppnå ny kunskap (Skolverket, GY 11, 2012). Skolverket menar att kunskapen om de egna språken och språkerfarenheter ger ökad kunskap om språkets funktion för vidare lärande och utveckling. Även här finns en markering från Skolverket gällande hur viktigt det är med elevernas erfarenhet som utgångspunkt. Läroplanen lyfter skönlitteratur som ett forum att använda sig av för att nå igenkänning hos eleverna. I alla tre gymnasiekurser i svenska som andraspråk finns kunskapskravet att eleven ska jämföra det

svenska språket med sitt modersmål samt reflektera över sitt eget lärande. Skolverket betonar vikten av skönlitteratur ur ett perspektiv som kan kopplas till identitetsskapande och igenkänning. I ämnesplanen för svenska som andraspråk på gymnasiet står det att ”skönlitteratur, texter av olika slag, film och andra medier ska användas som källa till insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar...” (Skolverket, GY11, 2012). Detta syftar till den andra dimensionen av igenkänning som hänvisar till elevers förmåga att leva sig in i andra människors liv, erfarenheter, tankar och känslor. Detta syftar inte till igenkänning inom den enskilda individen inom individens egna referensramar utan en förmåga att tillägna sig och förstå andra människor.

Introduktionsprogrammen läses för att bli behörig för nationella gymnasieskolan och därför utgår vi från att svenska som andraspråk på introduktionsprogrammet läser ämnesplanen för grundskolan Lgr11 (Skolverket 2016). I svenska som andraspråk i grundskolan är elevernas tidigare erfarenhet viktig att ta med i undervisningen ”genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker (Skolverket Lgr 11, 2011).

2.2. Vad säger Skolverket om skönlitteratur?

Skönlitteratur stärker elevernas språkförmåga och hjälper eleverna att utveckla sitt kritiska tänkande. Skolverket tar upp skönlitteratur som en värld med tillgång till igenkänning och där fler kan bli representerade vilket skapar möjlighet att se andras perspektiv och kulturer. Skolverket menar att skönlitteratur är en nödvändighet för att klara studierna i svenska som andraspråk och övriga skolämnen. Nödvändigheten Skolverket nämner handlar om att skönlitteratur ger bättre avkodning, stimulans för fantasin och ökad språkförmåga, för att nämna några vinster. Skolverket lyfter även vad för typ av litteratur som ska behandlas. I det centrala innehållet för Svenska som andraspråk 1 står det: “...läsning av och samtal om modern skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar.” (Skolverket, GY 11, 2012).

2.3. Vad säger Skolverket om igenkänning?

Gymnasieskolans läroplan Gy11 säger vid punkten övergripande mål och riktlinjer att eleven ska kunna använda skönlitteratur som utgångspunkt där litteraturen ska bidra till glädje och

kunskap (Skolverket 2012). Skolverket betonar även att du som undervisande lärare *ska* ha elevens erfarenhet som utgångspunkt i din undervisning. Läroplanens riktlinjer visar även att undervisningen ska nyttja elevernas kunskaper från deras vardag- och arbetsliv (Skolverket, GY 11, 2012). Utifrån beskrivningarna ovan märker vi hur Skolverket tydligt beskriver vikten av att utgå ifrån elevens tidigare erfarenheter i all undervisning, oavsett ämne. Det är av vikt att notera ordvalet *ska* som då innebär en skyldighet som lärare att använda sig av elevernas kunnande och tidigare erfarenhet i undervisningen.

2.4 Begreppet identitetsskapande

En fullständig förklaring av begreppet *identitet* som inkluderar alla tolkningar kommer vi inte kunna redogöra för, då begreppet kan ses från många olika perspektiv och kan tolkas olika beroende på sammanhang. Tore Otterup, universitetslektor i svenska som andraspråk, beskriver begreppet i sin avhandling *Jag känner mig begåvad bara* som svårdefinierat. Identitet är ett begrepp vars användning ökat och antalet kontexter begreppet används i under senaste decennierna har växt. Otterup förklarar att identitet kan delas upp i etnicitet, kön, arbete och byte av identitet för att nämna några (2005, s.27). Utifrån det latinska ordet *Idem* vars direkta översättning till svenska är "jag är jag" kommer vi närmare förklaringen att begreppet handlar om det egna jaget, Otterup beskriver begreppet som att höra hemma i sig själv och i grupp (2005, s.27). I och med att de olika formerna av identitet existerar är vi då aldrig endast en identitet utan axlar också våra olika identiteter beroende på kontext. Detta gör att vi inte är i en fast form och identitet. Otterup menar att vår identitet är föränderlig och fortsätter formas hela livet (2005, s.27).

Otterup beskriver att vi har stora möjligheter till att konstruera våra identiteter och välja våra sociala identiteter (2005 s.28). Flera forskare är eniga om att identitet är en social konstruktion som skapas genom språket och interaktion (Otterup 2005, s.28). Otterup beskriver att identitetskonstruktionen har "blivit till ett fortlöpande och öppet projekt som kan tvinga ut dagens ungdom i ett individuellt såväl som kollektivt sökande och som för somliga också kan leda till vilshenhet och rotlöshet" (2005, s.28).

Erik H. Eriksons teori om utvecklingsfaser präglas av perspektiv på identitet och identitetsskapande. I boken *Att förstå ungdomars identitetsskapande - en inspirations- och metodbok* skriver Philip Hwang & Maria Wängqvist om denna teori. Enligt Erikson är det ett grundläggande mänskligt behov att söka efter sin identitet. Hwang och Wängqvist tar upp Erikson att identitet är en känsla av att "jag är jag" vilket även Otterup gör. Erikson menar att

identitet skapas utifrån tre perspektiv, det biologiska, psykologiska och sociala perspektivet. Den biologiska identiteten kännetecknas av biologiska faktorer som kön, utseende och kroppsuppfattning. Den psykologiska identiteten står för känslor, behov, intressen och försvarsmekanismer medan den sociala identiteten präglas av miljön och omgivningens påverkan av olika sätt att uttrycka sin identitet (2014, s.23).

2.5 Begreppet igenkänning

För att beskriva begreppet *igenkänning* i en skönlitterär kontext tillämpar vi Judith A. Langers förklaring av föreställningsvärld. I *Litterära föreställningsvärldar - Litteraturundervisning och litterär förståelse* beskriver hon föreställningsvärldar som en process och förståelse vid en speciell tidpunkt inom människan (2005, s.23). Langer förklarar att föreställningsvärldar är textvärldar som finns hos alla individer och påverkar upplevelser och sinnen när vi läser. Dessa präglas av individens tidigare personliga samt kulturella erfarenheter och betraktas som dynamiska sammansättningar av bilder, frågor, idéer, tankar, förväntningar etc. Dessa präglar individens upplevelser och tankar vid läsning (2005, s.23). Igenkänning kan hjälpa en person att identifiera och finna dessa föreställningsvärldar men även skapa nya.

Identitetsskapande och igenkänning är två begrepp beroende av varandra för vår studies kontext. Identitetsskapande och igenkänning genom undervisningen av skönlitteratur kan enligt tidigare forskning bidra till reflektioner och nyanserat synsätt hos eleverna. Det kan skapa en medvetenhet om elevernas egna kulturer men även ge en förståelse och insyn i andra kulturer. Skönlitteratur som eleverna kan känna igen sig i eller identifiera sig med kan utveckla den redan befintliga identiteten eller skapa nya identiteter.

2.6 Varför skönlitteratur i skolan?

Mary Ingemansson tar upp problemet kring de sjunkande skolresultaten inom läsning i *Lärande genom skönlitteratur: djupläsning, förståelse, kunskap* (2016). När elevernas läsförmåga sjunker påverkas förmågan att ta till sig textens innehåll, vilket kan åtgärdas genom att integrera läsning i undervisningen (2016 s.17). Ingemansson tar upp den goda läsförmågan som en viktig bit att ta del av dagens samhälle. I och med goda läskunskaper utvecklas du till en kritisk tänkare, vilket är viktigt för att kunna vara en del av den

demokratiska utvecklingen (2016 s.18). Den skönlitterära läsningen ger inte bara förmågan att läsa skönlitteratur och bli en kritisk läsare, utan det gynnar även eleven i alla ämnen i skolan. Att kunna läsa skönlitteratur och kunna reflektera över det lästa är en grundförutsättning för att kunna ta till sig innehållet och fakta, vilket hjälper att förstå övriga skolämnen. Ingemansson tar upp att god läsförmåga gör att eleven inte behöver fokusera på avkodningen utan kan behålla fokuset på innehållet istället (2016 s. 21). Den goda läsaren tar då till sig textens innehåll bättre och snabbare än den ovana läsaren. Den skönlitterära läsningen är alltså viktig för skolframgång i alla ämnen på flera sätt.

Jenny Edvardsson skriver i *Läsa och samtala om skönlitteratur - med digitala verktyg* att litteraturundervisningens syfte i skolan är att utveckla elevernas kunskaper men även att utveckla eleverna ur ett personligt perspektiv. Det går att precisera fyra aspekter som litteratur i skolan ska användas för och dessa är: inhämtning av kunskap och information, personlig utveckling, underhålla och roa samt utveckla den empatiska förmågan (2019, s.14f). Ingrid Landmark och Dan Wiklund skriver i *Litteraturen, språket, världen. Andraspråksperspektiv på litteraturundervisningen* att läsning av skönlitteratur förväntas generera ett kritiskt förhållningssätt hos eleverna samt öka deras förståelse för olika kulturer och synsätt. Kulturella och sociala faktorer inom oss präglar det vi läser, vilket innebär att våra erfarenheter och personliga preferenser påverkar vår läsning (2012, s.9).

Lena Kåreland lyfter värdet av skönlitterära läserfarenheter i sin bok *Läsa bör man...? - den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning*. Läsning av skönlitteratur bidrar till personlig utveckling hos den enskilda individen men även kollektiv utveckling. Skönlitteratur anses bidra till nyanserade tankesätt och reflektioner hos individen vilket skapar en mer öppensinnad syn mot det främmande och nya, men även reflektioner kring den kultur individen själv befinner sig i. Kåreland refererar även till den amerikanska filosofen Martha C. Nussbaum som menar att människor i dagens samhälle är världsmedborgare. Nussbaum anser att litteratur är en viktig komponent för att främja människors kritiska tänkande och reflekterande över de världsföreställningar man har. Detta benämns som *narrativ fantasi*, vilket är en förmåga att granska sina föreställningar ur ett kritiskt perspektiv samt stärka förmågan att leva sig in i andra människors känslor, tankar och liv. Kåreland skriver att enligt Nussbaum kan läsning av skönlitteratur bidra till människors förståelse och medkänsla för andra människor och omvärlden (2009, s.68f).

Kåreland presenterar en rapport som Lärarnas Riksförbund genomfört i form av en enkätundersökning vars syfte var att undersöka attityder kring litteraturundervisningen. Resultatet visade att läsning av skönlitteratur tycks bidra till personlighetsutvecklande

egenskaper. Undersökningen kan enligt den utbildningspolitiska sekreteraren i Lärarnas Riksförbund Anders Mörck påvisa tendenser av skönlitteraturens positiva egenskaper (2009, s.72).

2.7 Varför igenkänning i skönlitteratur?

Jim Cummins tar upp i *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid* pedagogernas roll för att stötta andraspråkselevens integration i samhället. Först och främst talar Cummins om att bygga mänskliga relationer är något som är starkt kopplat till effektiv undervisning (2017 s.17). Sambandet mellan den effektiva undervisningen och bygga mänskliga relationer är av yttersta vikt för elever med starka kontraster mellan hemmet och skolan. Andraspråkseleven känner sig ofta annorlunda i den svenska skolmiljön om lärare och personer som verkar i skolan förstärker bilden av ett vi och dem.

En lärmiljö där elevens identitet och kultur bekräftas och anses betydande ger eleven motivation till studier, och en icke respektfull miljö skapar en missgynnande skolframgång för eleven (Cummins 2017 s.17). Cummins beskriver identitetsförhandlingarna som pågår i skolan som skapar maktförhållanden som präglas av samhällets maktstrukturer. Genom att bekräfta elevens identitet via igenkänning kan du som lärare utmana dessa givna maktrelationer. Som lärare är det då viktigt att veta hur skönlitteratur med stereotypa bilder av människor kan förstärka maktrelationerna och ett "vi och dem", men även att litteratur som utmanar dessa kan förminska maktrelationen (2017 s.10).

Jim Cummins skriver i sin artikel "Andraspråksundervisning för skolframgång - en modell för utveckling av skolans språkpolicy" att "för att eleverna ska investera sin självkänsla, dvs. sin identitet, i att tillägna sig det nya språket och aktivt delta i sin nya kultur måste de uppleva en positiv och bekräftande interaktion med medlemmar av den kulturen" (2001 s.11). Läraren behöver främja och stödja elevens process mot identiteten vem hen är och vill vara. Cummins betonar vikten av respekt för eleven och kulturen för att kunna nå en lyckad identitetsskapande undervisning där eleven får utforska identiteten vem hen är och vill bli (2001 s.11). Forskaren beskriver vidare om hur läsning kan bidra till elevers kognitiva engagemang samt identitetsinvestering. Läsning bidrar till elevers kunskapsinriktade språkfärdighet och förstärker elevernas studiemässiga självförtroende. Genom att välja skönlitteratur som eleverna kan känna igen sig i, och som har koppling till deras bakgrund eller världsbild, kan det utveckla motivation och intresse hos eleverna att fortsätta läsa (Cummins 2001, s.20).

Ann Boglind och Mikael Olofsson skriver om skönlitteraturens betydelse för nyanlända elever i artikeln "Nyanlända elever och skönlitteratur" (Skolverket 2017). De lyfter Rita Felskis fyra aspekter på litteraturläsning. Enligt Felski leder läsning av skönlitteratur till utveckling på olika plan hos individen. Utöver att läsning kan bidra till förväning, hänförelse och kunskap om andra människors erfarenheter, liv och kulturer kan läsning skapa en förståelse för andra människor och dess liv, vilket kan bidra till igenkänning. Läsning av händelser, karaktärer och liv som man kan relatera till och känna igen sig i anses vara önskvärt hos många. Igenkänning ger även tillgång till nya perspektiv på något som redan är bekant och känt men som kan betraktas och kan ses på ett nytt sätt ur en ny synvinkel inom skönlitteraturen (Skolverket *Nyanlända elever och skönlitteratur* 2017, s.5).

Igenkänning kan förklaras utifrån tidigare erfarenheter. Detta skriver John Dewey om i *Demokrati och utbildning*. John Dewey beskriver i *Demokrati och utbildning* erfarenhetens betydelse för lärande. Han menar att elevens lärande behöver appliceras och referera till något som för eleven redan är känt. Enligt Dewey är det effektivt att anpassa lärandet till elevens tidigare erfarenheter och kunskaper, vilket skapar en igenkänning som gör kunskapen mindre abstrakt. Genom att forma undervisningen efter elevens tidigare erfarenheter blir det enklare för eleven att ta till sig det hen lär sig (2009 s.117).

3. Metod och material

I detta avsnitt beskrivs vilka metoder och material som tillämpats samt de etiska överväganden som vi reflekterat över och följt. Vi motiverar även varför just dessa metoder valts att tillämpa.

3.1 Materialinsamling och analys

Den första metoden vi valt att använda i detta arbete är en webbaserad enkät bestående av sex frågor. Frågorna kretsar kring lärarnas personliga syn, reflektioner och val av skönlitteratur i syfte att arbeta identitetsskapande och igenkännande i svenska som andraspråksundervisningen.

Den andra metoden vi valt att tillämpa i studien är semistrukturerade intervjuer. Martyn Denscombe skriver i *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* att semistrukturerade intervjuer utgår från olika teman. Semistrukturerade intervjuer kännetecknas av att frågornas ordningsföljd är flexibel men

även att intervjun inte utgår från ett slutet frågeformulär (2009, sid. 258). Fyra lärare deltog totalt i intervjuer och har anmält sig som frivilliga att ställa upp genom att uppge kontaktuppgifter i slutet av den webbaserade enkäten. Intervjuerna skedde genom videotelefonkonferens-programmet Zoom. Intervjuerna tog mellan 15-30 minuter med respektive lärare. Vi valde att inkludera intervjuer i detta arbete i syfte att undersöka lärarnas val av litteratur och därav var mängden viktig för en fördjupning i kvalitativ form där vi undersökte sambandet mellan de olika lärarnas val av skönlitteratur närmare.

Runa Patel och Bo Davidson skriver i *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* att i studier där intervjuer tillämpas finns det två faktorer som intervjuaren måste reflektera över. De två faktorerna är *standardisering* vilket innebär i vilken utsträckning intervjuaren ges utrymme att påverka frågornas inbördes ordning och utformning samt *strukturering*, vilket syftar till huruvida den intervjuade får utrymme att tolka frågorna fritt baserat på tidigare erfarenheter och inställning (2011, s.75). I kvalitativa studier är det oftast en låg grad av strukturering medan graden av standardisering kan vara hög eller låg beroende på vad som anses vara lämpligast för studien. Syftet med att tillämpa kvalitativa intervjuer är att identifiera och finna egenskaper och kvaliteter hos eller av något, det kan vara exempelvis den intervjuades föreställningar om ett visst fenomen (2011, s.81f).

Vår studie genomfördes genom webbaserade enkäter som skickades ut till skolor i olika delar av Sverige samt på en facebookgrupp för svenska som andraspråkslärare. De webbaserade enkäterna skapade en kvantitativt inriktad studie där syftet med enkäterna var att skapa ett urval. Patel och Davidssons definition av forskningsinriktning handlar om att få fram en mängd, frekvens och samband (2019, s.51). Mängden svar från respondenter hjälpte oss att få fram en frekvens som i detta fall är återkommande skönlitterära verk i svenska som andraspråksundervisningen och vad i verken som de fann igenkännande hos eleverna.

3.2 Urval

Studiens urval av informanter till den kvalitativa metoden baserades på att de lärare som deltog i intervjuer behövde vara undervisande lärare i svenska som andraspråk på gymnasiet eller introduktionsprogrammet. Lärare ett som vi valt att kalla Hilma har arbetat som svenska som andraspråkslärare i 6 år och undervisar på introduktionsprogrammet. Hilma arbetar någonstans i Svealand i en mellanstor stad. Lärare två benämns som Alma och har arbetat som svenska som andraspråkslärare i 16 år och undervisar på gymnasiet. Alma arbetar också

någonstans i Svealand i en mellanstor stad. Lärare tre benämns som Linnea och har arbetat som svenska som andraspråklärare i 5 år och undervisar på yrkesintroduktionen men även jobbat på språkintröduktion. Linnea arbetar likaså någonstans i Svealand i en mindre stad. Lärare fyra benämns som Frank och har arbetat som svenska som andraspråklärare i 13 år och undervisar på gymnasiet men har även undervisat på språkintröduktionen. Frank arbetar någonstans i Götaland i en större stad. De fyra lärare som deltog i intervju samt de 22 lärare som besvarade enkäten har anonymiserats på grund av forskningsetiska skäl.

3.3 Validitet och reliabilitet

Alan Bryman skriver i boken *Samhällsvetenskapliga metoder* om validitet. Validitet är oftare av stor vikt i kvantitativa studier och bedömningen kan även benämnas som tillförlitlighet. Validitet handlar om hur forskaren av studien mäter det som ska mätas (2011, s.163). Vi anser att studien har hög validitet då vår inledande enkätstudie är kvantitativ med tydligt fokus på hur lärare arbetar med skönlitteratur. Den kvalitativa delen av studien vilar på samma syfte, men gav oss möjligheten att få utvecklade svar om hur lärarna reflekterar över valet av skönlitteratur på ett djupare plan.

Bryman skriver även om reliabilitet vilket är viktigast att implementera i kvalitativa studier då detta syftar till tolkning av en teori. Reliabilitet kan även benämnas som äkthet. Reliabilitet innebär att studien ska generera samma resultat vid upprepade tillfällen (2011, s.161). Tillförlitligheten anser vi vara god då kvantitativa metodens enkätresultat liknar intervju svaren vid den kvalitativa metoden.

3.4 Etiska överväganden

Runa Patel och Bo Davidson skriver om forskningsetiska aspekter som forskare måste förhålla sig till i sina undersökningar. Det finns fyra övergripande etikregler som är huvudkraven i forskning, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (2011, s.63). Etikreglerna kommer här att beskrivas och kopplas till vår egen undersökning.

Ett informationsbrev skickades ut i samband med enkäten och intervjuerna där vi förklarade syftet med undersökningen, enkäterna och intervjuerna för vår studie. Patel och Davidson skriver att det finns ett informationskrav vilket innebär att forskaren ska ge information till de medverkande om forskningens syfte (2011, s.63).

Alla som deltog i vår studie blev informerade om att deltagandet är frivilligt. Enkäten skickades ut till lärare som aktivt valde om de ville delta eller inte. Deltagarna valde själva om de var anonyma eller ville uppge sina kontaktuppgifter i syfte att ge oss tillgång att kontakta dem för att boka in en uppföljande intervju. Patel och Davidson skriver att det måste finnas ett samtyckeskrav i studier. Detta innebär att deltagarna själva har rätten att välja om de vill medverka eller inte (2011, s.63).

De deltagare som fyllde i enkäten men som valde att avstå en intervju var anonyma då de inte behövde uppge någon information om sig själva. Deltagarna som ville delta i en intervju var dock inte anonyma i enkäten, vilket de själva valde och var införstådda med. Dessa personer kommer dock vara anonyma i studien då endast vi som genomför studien kommer ha tillgång till kontaktuppgifterna. För att stärka anonymiteten har de medverkande lärarnas namn bytts ut till andra namn. Det går inte att koppla något av det som redovisas i uppsatsen till vilka dessa medverkande lärare är. Patel och Davidson skriver om konfidentialitetskravet och detta syftar till att personer som deltar i studier ska anonymiseras till en så hög nivå att obehöriga inte ska kunna ta del av vilka dessa personer är (2011, s.63).

Uppgifterna vi samlat in genom enkäter och intervjuer har endast använts i denna studie. Patel och Davidson skriver om nyttjandekravet vilket hänvisar till att uppgifter som samlas in om enskilda individer endast får tillämpas för forskningsändamål (2011, s.63).

4. Resultat

I denna del presenteras de resultat som framkommit genom enkäter och intervjuer med lärare för att sedan jämföras med den tidigare forskningen samt Skolverket som presenterats.

4.1. Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur - enkät

De lärare som deltog i enkäten uppgav alla att de reflekterar över hur valet av skönlitteratur kan bidra till identitetsskapande och igenkänning. När lärarna fick frågan över hur de reflekterar över valet av skönlitteratur utifrån igenkänning och identitetsskapande förekom ofta ord som *känna igen sig* och *tidigare erfarenheter*. En lärare beskrev att det är "Viktigt att känna att de inte är ensamma om sin känsla, erfarenhet och situation". Flera lärare använder ord som *ska* och *måste* när det kommer till att använda igenkänning i skönlitteratur för

eleven. Lärarna är eniga om att igenkänning är det som skapar läslust och är grunden för att kunna diskutera litteraturen. En respondent beskriver att: "Igenkänning är ett nyckelbegrepp för att eleverna ska kunna tillägna sig boken...". Flera av lärarna arbetar tematiskt där teman som kärlek, heder och vänskap tas upp.

På frågan hur lärarna arbetar för att aktivt bidra till igenkänning och identitetsskapande hos svenska som andraspråkseleverna utifrån litteraturundervisningen svarade majoriteten att de arbetar med boksamtal och diskussioner där eleverna kan använda sig av tidigare erfarenheter. Även vid urvalet av skönlitteratur reflekterar lärare över huruvida texten går att applicera på det allmänmänskliga perspektivet som flera ser hör till igenkänning och identitetsskapande. Även här användes ord som *måste*. "Jag tror också att planering av efterarbetet är väldigt viktigt, är det frågor måste de beröra och skapa igenkänning" säger en respondent. Utifrån enkätsvaren kan vi konstatera att lärare är i en process från valet av skönlitteratur, samtalet under och efter läsningen där aktiva val av litteratur och bearbetning sker med syfte att arbeta identitetsskapande och igenkännande hos eleverna. De flesta lärarna har fokus på igenkänningen, men även val av litteratur som kan leda till diskussioner där eleverna kan bli "stärkta och stolta över sitt ursprung" framkommer från enkätsvaren. Bara en av 22 deltagande skrev att hen inte gör något aktivt för att bidra till igenkänning och identitetsskapande utifrån valet av skönlitteratur.

4.2. Lärares val av skönlitteratur - enkät

Stjärnlösa nätter av Arkan Azaad (2011) var den bok som används av flest av respondenterna i studien. 9 av 22 lärare nämnde titeln som ett skönlitterärt verk de använder sig av i litteraturundervisningen. 41 procent av lärarna uppgav att boken är bra i syfte att arbeta identitetsskapande och igenkännande. Hassan Hosseinis *Flyga Drake* (2003) är återkommande men i en lägre grad (13.65 procent). Även Hosseinis *Tusen strålande solar* (2007) återkommer samt Johannes Anyurus *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* (2017). De skönlitterära böckerna används ofta för att öppna upp för diskussioner kring kultur, var man bor och var man kommer ifrån. Litteraturen används även i syfte att diskutera skillnader och likheter mellan kulturer, vilket kan skapa en nyfikenhet för andra kulturer är sin egen. Flera respondenter skapar diskussioner om huvudkaraktären och karaktärens val och jämför med läsarens tidigare erfarenheter. En lärare skrev även att hen arbetar med litteratur som ger eleverna en chans till perspektivbyten.

Majoriteten av respondenterna anser att karaktärer är något som eleverna kan känna igen sig i vid läsning av skönlitteratur. "Eleverna kan relatera till karaktärernas tankar och erfarenheter" svarade en respondent. Respondenterna tog upp teman som: att slå sig fri, kärlek, vänskap och sådant som tillhör att vara ung. Även problematiken kring utanförskap och önskan om integration nämns av flera i enkäten. Utöver detta är kultur och språk teman som lärarna tänker att eleverna känner igen sig i skönlitteraturen.

4.3. Identitetsskapande och igenkänning genom skönlitteratur - intervju

Lärarna fick en fråga om begreppen identitetsskapande och igenkänningen och dess betydelse och innebörd för dem. Frank ser begreppen som komplexa, han säger "Ja, det är ju inte superlätt att definiera. Ja men mer generellt så tänker jag väl att det är saker som påverkar dig som individ skapar ju liksom identiteten". Hilma ser läsandet om historier och berättelser som eleven känner igen sig i som identitetsskapande. Hon anser att detta är viktigt då skönlitteratur är ett bra sätt att utvecklas i sina tankar och hur man ser på omvärlden och sig själv. Att känna igen sig i litteraturen anser Hilma skapar ett läslyft och utvecklar elevens läsande av skönlitteratur. Eleven kan känna igen sig i allt möjligt ur en bok, men nämner karaktärer och miljöer som exempel.

Alma beskriver identitet som något vi har en eller flera av. Hon pratar om dubbel identitet för andraspråkselever då eleven kanske inte tillhör majoritetskulturen. "Man tillhör inte majoritetskulturen på det sätt som man gör och då blir ju identiteten kanske dubbel och man kanske både identifierar sig, man har en egen identitet, men man har också en familjeidentitet och en identitet med sina landsmän". Alma betonar då identitetsskapandets betydelse för att kanske få ihop identiteterna till ett jag genom att bekräfta de identiteter som personen har. Alma beskriver att de flesta ungdomar har det svårt med identitetsskapandet och jaget, men att vara andraspråkselever och ungdom kan då ha det dubbelt så svårt i sitt identitetsskapande. Både Alma och Linnea reflekterar kring elevernas bagage som eventuell flyktning och eller ensamkommande när de pratar om identitetsskapande. Linnea beskriver identitetsskapande som viktigt att arbeta med i svenska som andraspråksundervisningen för att kunna hitta sig själv i ett land där man kanske inte varit länge inte kan språket helt och hållet eller inte hunnit skapat sig ett kontaktnät.

Frank beskriver igenkänning som nödvändig och som en ingång till förståelse för det vi läser, men säger att eleverna inte nödvändigtvis känner igen sig i det vi tror att de gör. Han beskriver då att den planerade undervisningen och ingången i litteraturen kan behöva ändras för att skapa igenkänning i arbetet med skönlitteraturen. Att ändra undervisningen skulle kunna innebära att arbeta med andra frågor eller annat fokus i samtalet om texten än väntat. Vi tänker att detta kan vara beroende på var elevernas diskussioner leder.

Begreppet igenkänning beskrivs av Linnea som att eleven kan känna igen sig i litteraturen och koppla till tidigare erfarenheter. Alma och Linnea är eniga om att igenkänning inte nödvändigtvis behöver vara att känna igen sig i allt, utan att en elev kan känna igen sig i skönlitteratur som utspelar sig på 1900-talet utifrån miljö och karaktärer. Alla intervjuade lärare är eniga om att det inte är nödvändigt med litteratur som handlar om flykt för att uppnå igenkänning, utan att allmänmänskliga teman så som kärlek och vänskap kan vara bättre. Hilma beskriver igenkänning som viktig för att kunna förstå vår omvärld, skapa läslust och som nödvändig för att kunna engagera sig i läsningen.

Frank poängterade vikten av att lära känna klassen vid val av tema och litteratur. Teman som används i undervisningen varierar då beroende på undervisningsgruppen och deras intressen. Ett tema som nämns i intervjun var religion då detta engagerar. Frank berättar att majoriteten av hans elever är religiösa och därav används temat som grund för diskussioner. "...Så det ger ju på något sätt att det blir en reflektion och en diskussion kring hur religionen påverkar ens identitet och synen på religion i samhället i stort" säger Frank. Frank beskriver även att diskussioner kring hierarki och makt i samhället är teman som han återkommer till i den skönlitterära undervisningen.

4.4. Lärares val av skönlitteratur - intervju

De intervjuade lärarna beskriver igenkänning som en nödvändighet för att skapa diskussioner och samtal om skönlitteraturen. Linnea menar att skolan och litteraturen som finns i Sverige ofta har en västerländsk syn, och betonar risken med att vissa svenska som andraspråkselever inte känner igen sig i den västerländska synen på samhället och världen. Även Hilma belyser problem med både facklitteratur och skönlitteratur utifrån ett andraspråksperspektiv. Hon menar att det ofta målas upp en bild av offerskap hos personer med annan kultur än svensk.

Precis som lärarna tidigare beskrivit är temat flykt inte det som behöver vara identitetsskapande. Hilma förklarar hur noggrann hon är med att inte sätta eleverna i en stereotypisk mall där rasism och offerskap lyfts fram, utan i stället hur viktigt det är att goda

och starka exempel tas fram ur litteraturen. Hilma menar att skönlitteraturen kan innehålla en jobbig historia, men att det då är viktigt att den slutar lyckligt. Som exempel lyfter Hilma Zlatan som framhäver gärna honom som en hårt arbetande man som tränade sig bra på fotboll, i stället för att lyfta fotbollsspelarens utanförskap. Som ett exempel på litteratur där Hilma arbetar med att framhäva lyckliga slut och starka karaktärer nämndes *Flätan* av Laetitia Colombani (2017). Boken handlar om tre kvinnor från olika kontinenter som kämpar på olika sätt. Hilma har låtit sina elever göra karaktärsporträtt av kvinnorna där de lyfter fram karaktärernas styrkor, men även där eleverna diskuterar att vissa beslut är svåra att ta, som senare kan leda till något positivt. Läraren poängterar även vikten av att lyfta fram goda kvinnliga förebilder för både pojkar och flickor.

Lärarnas val av skönlitteratur präglades av deras tankar kring att undvika offerskap och att även 1900-talets miljö kan användas i litteraturundervisningen i syfte att arbeta med igenkänning och identitetsskapande. Tidigare redovisades Linneas tankar kring 1900-talets miljö och karaktärer, vilket även Alma reflekterar över. Ett konkret litteraturval av Alma är Stadserien av Per Anders Fogelström som utspelar sig mellan år 1860-1968. Alma anser att invandring inte behöver vara ett tema hos andraspråkselever utan det är viktigt att hitta andra referenspunkter. Läraren finner ett syfte i att utbilda eleverna och belysa att Sverige som av många anses vara ett jämställt land och kanske tror att det alltid varit. I Stadserien följer läsaren huvudkaraktären Henning som flyttar från Småland upp till Stockholm utan att känna någon. Alma beskriver då att Henning bryter upp från barndomshemmet och står själv i en ny värld. Att bryta upp och vara själv i en ny värld kan vara något eleverna känner igen sig i, fast i annan miljö, menar Alma. Även Linnea ser möjligheterna till igenkänning i miljöer som utspelar sig i ett annat århundrade då eleverna kan känna igen den enkla miljön att bo på landet och arbeta för sin mat.

Linnea beskriver att en skönlitterär bok som tar upp hur det är att vara en vanlig tonåring kan vara lyckad att använda sig av för identitetsskapande och igenkänning. Kerstin L. Hahns serie *Typiskt Tobias!* lyfts under intervjun med läraren. Linnea beskriver hur alla kan känna igen sig i boken "...hur man kan känna sig när man hamnar i vissa situationer och hur eleverna, att nästan alla, hur de kunde känna igen sig i det här".

Frank tog upp miljö som en möjlig faktor för igenkänning, men visade även upp hur viktig en tydlig fantasivärld kan vara. "...Och då tänker jag att det blir ju inte lika känsligt, eftersom att kontexten ändå är överklig så blir det inte lika känsligt att blotta sig själv...". Som exempel tar Frank upp dystopier som han ofta använder sig av och som han ser att eleverna tycker om att läsa. Han menar att eleverna lättare kan diskutera "...eftersom den

alternativa verkligheten på något sätt ger ett visst avstånd som gör att det inte blir liksom pinsamt eller så, om man diskuterar temat, så de avfärdar med: det är ändå en fantasivärld”.

Som ett exempel på dystopisk litteratur Frank använder sig av i litteraturundervisningen nämns *De kommer drunkna i sina mödrars tårar* av Johannes Anyuru (2017). Förutom den fiktiva världen finns temat religion för eleverna att känna igen sig i, precis som vi nämnt ovan. Frank menar även att segregationstemat i boken kan skapa igenkänning och diskussioner oavsett i vilken stor stad man bor i.

4.5. Effekter av identitetsskapande och igenkänning i litteraturundervisningen - intervju

Alla intervjuade lärare ser en positiv effekt på elevernas skolframgång under och efter arbete med identitetsskapande och igenkänning i litteraturundervisningen. Ökad närvaro och läslust var två faktorer som lyftes av de intervjuade lärarna. Även bra diskussioner och samtal var något lärarna var eniga om fanns tack vare skönlitteraturen. “...eleverna reflekterar väldigt mycket kring det de läser och de delar med sig av sina tankar och åsikter och goda samtal växer i klassrummet helt enkelt” (Hilma). Hilma beskriver även att läsa utdrag ur skönlitterära böcker har väckt nyfikenhet hos eleverna som gjort att eleverna lånat hela verket på biblioteket för att läsa vidare.

Frank ser undervisningen i skönlitteraturen som ett moment han inte får så mycket motstånd i från eleverna. Han menar att det kan vara en effekt av att när eleverna förstår någonting och känner att de är bra på det tycker de oftast att det är roligt. “...vi har läst en del och diskuterat och de känner att de på något sätt får, vet hur de ska förstå någonting och man känner sig lite duktigare på någonting, det man känner sig bra på eller att man har koll på det, vill man ju ofta göra mer av”. Frank beskriver stöttning, att styra läsandet efter elevernas intressen och diskussioner som en del av den litterära process som gör det lättare för eleverna att förstå och tillägna sig det de läser.

Alma lyfter elevernas lust att diskutera och debattera det lästa som en positiv effekt av läsning av skönlitteratur. Läraren beskriver de goda samtalen som växer fram och som skapar givande seminarier. Alma ser att elever som annars inte är så starka i ämnet utvecklas och når högre nivåer under diskussion av skönlitteratur som berör dem. Just skönlitteratur som eleven kan ta till sig och blir berörd av är viktigt enligt Alma. Även Linnea ser den skönlitterära läsningen som en grund till att eleverna skapar bra diskussioner. Hon ser att den annars vanliga fråga-svar dialogen mellan lärare och elever blir till en diskussion mellan

eleverna. "...Det blir ju positivt att de utifrån att de blir mer aktiva skulle jag säga, i undervisningen och pratar mer och pratar med varandra mer snarare än att svara mig när jag ställer frågor för de pratar med varandra och det blir mer samtal i klassrummet".

Att skönlitteratur är en bra utgångspunkt för reflektioner och samtal konstaterar samtliga intervjuade lärare. Förutom att diskussionerna hjälper eleverna att förstå litteraturen ser Linnea även att eleverna i klassrummet hittar gemensamma kopplingar i samtalen med varandra. "...När eleverna i klassrummet som kanske inte tycker de har så mycket gemensamt med varandra, men när de inser att de varit med om liknande situationer och att man kan börja prata om det så öppnar de sig ju mer...". Samtal om litteratur kan då ge en sammanhållning i gruppen förutom förståelse för det lästa. Läraren menar att "det blir en slags förståelse för att det inte spelar så stor roll egentligen var man bor utan att det är, sådana här allmänmänniska problem eller allmänna tonårsproblem, det har man oavsett".

5.0 Resultatanalys

I denna del gör vi en jämförande analys mellan de resultat som framkommit i enkäterna och intervjuerna samt tidigare forskning. Detta blir som en sammanfattning av både resultatet och den tidigare forskning som presenterats tidigare. Vi lyfter hur det lärarna betonat stämmer överens med det som framkommit i tidigare forskning. Syftet med detta är att ge läsaren en överblick och jämförande analys ur dessa två perspektiv, det vill säga lärares och tidigare forskning.

5.1 Resultatanalys mot tidigare forskning - enkät och intervju

Lärarnas inställning och uppfattning av betydelsen för läsning av skönlitteratur ur ett identitetsskapande och igenkännande perspektiv går i linje med Jim Cummins syn på skönlitteratur. Han skriver i sin artikel *Andraspråksundervisning för skolframgång - en modell för utveckling av skolans språkpolicy* att elevernas identitet påverkas positivt när de känner sig bekräftade i interaktionen med andra medlemmar inom kulturen, i detta fall i skolan. Lärarens roll blir att stötta eleven i förloppet mot vem eleven är och vill vara och kunna tillägna sig den identitet eleven strävar efter eller anser sig tillhöra (2001, s.11).

Läraren ska genom respekt och vaksamhet skapa en undervisning som ger utrymme för eleverna att skapa sig en identitet som accepteras och tillfredsställs i undervisningen (Cummins 2001, s.11). Detta är något som lärarna som deltog i enkäten beskriver. En lärare

uppgav just Cummins som en central forskare för hur läraren själv reflekterar kring sin undervisning av skönlitteratur. En annan lärare svarade: "Det finns väl alltid med när man jobbar med litteratur att det ger skönlitteraturen ger eleven en unik möjlighet att lära känna sig själv genom att läsa om fiktiva människor som kanske delar samma drömmar, erfarenheter och hemligheter som läsaren själv". Lärarnas svar i enkäten var enstämmiga om att självkänsla, identitet, igenkänning och erfarenheter är viktiga aspekter att reflektera över i rollen som lärare i syfte att skapa engagemang och bekräfta eleverna genom läsning av skönlitteratur.

Vidare menar Cummins att läsning av skönlitteratur kan stötta eleverna kognitivt och fungera som en identitetsinvestering. Läsning som aktivitet stärker elevernas språkfärdigheter men även deras självförtroende studiemässigt. Valet av litteratur är då extra viktigt enligt Cummins då igenkänning och referenser till elevens världsbild och personliga bakgrund kan leda till motivation och stärkt intresse hos eleverna att fortsätta läsa (2011, s.20). Lärarnas svar i enkäten ger uttryck för det Cummins lyfter. Respondenterna beskriver att igenkänning i litteraturen skapar en läslust hos eleverna och att igenkänning gör att eleverna tillägnar sig det de läser.

Resultaten av de skönlitterära verk som lärarna uppgav att de arbetar med i syfte att arbeta identitetsskapande och igenkännande präglas av faktorer som behandlar elevernas tidigare erfarenheter. Lärarna angav titlar på relevanta verk och förklaringar anpassade efter varför just dessa böcker enligt dem är utvecklande att arbeta med, och resultatet blev tydligt vad gäller igenkänning och identitetsskapande. Lärarna anser att dessa böcker kan leda till värdefulla diskussioner och perspektivbyten. Perspektivbyten och förmågan att leva sig in i andra människors liv präglar en av de två dimensionerna vid igenkänning. Detta går att koppla till Lena Kåreland *Läsa bör man...? - den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning* diskussion om Martha C. Nussbaums begrepp narrativ fantasi vilket syftar till förmågan att genom läsning leva sig in i andra människors liv, erfarenheter, kulturer och världsbild (2009, s.68f).

Respondenterna svarade i enkäten att litteraturen är användbar för att diskutera olikheter och få chansen till att leva sig in i andra kulturer utanför den egna. Detta går i linje med Kåreland beskrivning kring ämnet. Kåreland skriver att utöver den personliga utvecklingen av den redan existerande identiteten bidrar läsning av skönlitteratur till en kollektiv utveckling som i sin tur ger ett nyanserat tänkande, vilket kan skapa en mer öppen och mottaglig syn mot det nya och främmande. Den skönlitterära läsningen leder även till reflektioner och tankar kring den redan befintliga identiteten och kulturen vilket anses vara

utvecklande. Detta leder tillbaka till Kårelands aktivering av Martha C. Nussbaums inställning till skönlitterär läsning vilket präglas av den narrativa fantasin som syftar till just denna öppenhet och nyfikenhet på det nya och främmande. Nussbaums beskrivning om förmågan att förstå andra människors tankar och erfarenheter kan hjälpa att motverka de maktrelationer som finns i samhället enligt Cummins. Detta gör läraren genom att bekräfta elevens identitet via igenkänning i en miljö där hen oftast känner sig annorlunda (2017, s.10).

En elev med annat modersmål och kultur än den dominerande kan känna sig nedvärderad om inte identiteten får plats i skolan, vilket ökar samhällets maktstruktur enligt Cummins (2017, s.166f). Du som lärare behöver då utvidga snarare än begränsa elevens möjlighet till inflytande i undervisningen. Att ge elevens kultur och språk plats, visar du elevens inflytande i klassrummet vilket är ett sätt att påverka maktstrukturen i klassrummet (Cummins 2017, s.176). I detta fall skapar de olika perspektiven och världarna än det dominerande perspektivet en plats i litteraturen och undervisningen, vilket kan ge elevens identitet utrymme och inflytande. Ett vidgat perspektiv skapar då en identitetsbekräftande undervisning.

Hilmas tankar kring att lyfta fram goda exempel är enig med Cummins teori (2001) om att läraren behöver främja och stödja elevens process mot identiteten vem hen är och vill vara. Genom att Hilma då lyfter fram de goda exemplen där karaktärer kan skapa en förebild för eleverna i processen att bli den de vill vara, kan en god identitetsprocess skapas hos eleven. Vår slutsats är att lyfta fram kvinnliga förebilder, kan vara en nyckel till denna framgång.

Linnea, Alma och Linnea lyfter att man som lärare kan hitta referenspunkter och drag av igenkänning genom att tillämpa skönlitteratur med händelser och berättelser som återspeglar livshändelser eller karaktärer som eleven kan känna igen sig i på olika plan. Detta kan kopplas till Ann Boglind och Mikael Olofssons text där Rita Felskis syn på igenkänning presenteras. Igenkänning kan skapa nya perspektiv på något som redan är känt hos eleverna sedan innan, men genom nya synvinklar (2017 s.5). Detta kan förklaras närmare genom det Alma berättade i intervjun angående Stadserien där en pojke flyttade från Småland till Stockholm. Andraspråkselever kan då känna igen sig i att flytta från ett ställe där man vuxit upp och har sin familj och sina vänner för att sedan komma till ett nytt ställe där man ska finna sin plats och integreras i en ny kontext. Man behöver nödvändigtvis inte tillämpa litteratur som skildrar just flykt utan kan hitta litteratur som skildrar känslorna, processen och situationen ur ett annat perspektiv men som ändå kan skapa en igenkänning, vilket kan leda till förståelse och trygghet hos eleverna. Detta förklaras bra i Boglind och Olofssons text där

de lägger vikt vid att man kan skildra känslor och händelser i olika kontexter men som eleverna kan känna igen sig i och identifiera sig med men ur en annan synvinkel (2017 s.5).

Det alla intervjuade lärare gav uttryck för var det ökade intresset hos eleverna under lektionstid vid skönlitterära moment. De var alla eniga om att igenkänning i läsningen var uppskattat av eleverna och att detta lett till givande diskussioner och mer läsning. John Dewey skriver i *Demokrati och utbildning* om vikten av tidigare erfarenheter hos elever i undervisningen i syfte att underlätta kunskapsutvecklingen. Dewey menar att eleverna har lättare att tillägna sig något de, i detta fall, läser när de känner igen sig i texten och kan relatera det till tidigare erfarenheter. Han framhäver vikten av att anpassa undervisningen till elevernas fördel vad kommer till igenkänning och tidigare erfarenheter i syfte att stötta elevernas inläring och kunskapsinhämtning till något de kan applicera sina tidigare erfarenheter på (2009, sid. 117).

5.2 Resultatanalys mot Skolverket - enkät och intervju

I både enkätsvaren och intervjuerna ser vi att lärarna arbetar med identitetsskapande utifrån Skolverkets läroplan för gymnasiet GY11. Undervisningen ska skapa insikt om “andras erfarenheter och tankar...”(Skolverket 2012) vilket är något som bland annat Hilma nämner i intervjun. Hilma beskriver att “...man ska kunna känna igen sig i historier och karaktärer och på så vis kunna utveckla förståelse för sin omvärld...”. Insikten om omvärlden kan då skapa förståelse för andras val och liv. Även Frank beskriver att “...jag tycker man kan få en inblick i någon annans situation och litteraturen är väldigt bra på att göra det”. Frank menar att det “bidrar till en större förståelse både för sig själv men också för andra människor”. När läraren beskriver skönlitteraturen som en möjlighet att förstå andra beskriver han att det är skolans uppgift tillsammans med svenskämnet att skapa dessa möjligheter att förstå andra.

Som lärare är du skyldig enligt Skolverket att ta med elevernas tidigare erfarenhet in i undervisningen (Gy 11 2012). Här reflekterar Hilma över hur igenkänningen är viktig i valet av skönlitteratur till undervisningsgruppen: “Och då brukar det vara så att jag försöker hitta berättelser och historier som eleverna på något vis kan relatera till. Det är ganska svårt att alla kan relatera till det men att det ska kunna vara så att de ska känna igen sig i det”.

Förutom att du som lärare ska bidra till elevernas igenkänning i den skönlitterära texten behöver eleverna få utrymme att samtala om litteraturen (Skolverket, Gy 11, 2012) vilket majoriteten av deltagarna i den kvantitativa samt kvalitativa delen av studien tar upp som ett sätt att arbeta med texten. 8 av 22 respondenter i enkäten nämnde diskussion/samtal

som exempel hur de arbetar med skönlitteratur i undervisningen. Samtliga personer som ställde upp på intervjun tog upp diskussion och samtal som exempel.

Skolverket skriver att undervisningen av litteratur ska inkludera vissa aspekter, det står att "...Läsning av och samtal om modern skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar." (GY 11, 2012). Majoriteten av lärarna svarade i både enkäten och intervjun att de skönlitterära verk som tillämpas i undervisningen ska ge möjlighet till diskussioner och reflektioner om olika kulturer och skillnader och likheter mellan olika kulturer. Lärarna lyfte i enkäten samt i intervjuerna att allmänmänskliga teman som vänskap, kärlek, känslor, glädje och rädsla är viktiga teman då dessa teman är faktorer som alla människor på något vis kan identifiera sig med eller känna igen sig i. Himla gav ett tydligt exempel i intervjun där hon förklarade att hon brukar arbeta med en skönlitterär bok författad av Laetitia Colombani (2017). Boken skildrar tre kvinnor som kommer från olika kontinenter och som på olika sätt kämpar i livet. Himla betonar vikten av att lyfta starka kvinnor som kan ses som positiva förebilder för alla elever oavsett kön. Läraren Alma förklarade dock i sin intervju att hon försöker välja skönlitteratur författad av både kvinnor och män från olika delar av världen men att tillgången till litteratur från andra delar av världen tyvärr är svårare att komma åt då skolans bibliotek är begränsat och den västerländska litteraturen är tydligt överrepresenterade.

6. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras valet av metod samt vad som kunde utvecklats i metoden och insamlingen av material. De resultat som sammanställts i studien diskuteras även.

6.1 Metoddiskussion

Efter vi slutfört vår studie finns det några saker som kunde gjorts annorlunda och utvecklats. I enkäten nådde vi en lägre frekvens än önskat vilket innebar att vi inte kunde dra lika stora och generella slutsatser i studien som vid en högre frekvens. I och med den lägre frekvensen fördjupade vi studien med fler deltagare vid intervjuerna, vilket utvecklade vår undersökning i positiv riktning. Förutom att studiens kvantitativa del gav oss en bredd och ett sätt att hämta ett subjektivt och brett urval inför den kvalitativa metoden, gav den oss också liknande svar

som intervjuerna, vilket säkrade studiens reliabilitet. Förutom att säkerställa en god reliabilitet fick vi en bredd och djup i studien som vi inte hade fått om vi endast använt en metod.

Efter avslutad studie reflekterade vi över hur vi kunnat utforma studien på ett mer nyanserat och övergripande sätt och kom fram till att vi även kunnat inkludera elever i studien. Genom att inkludera elever som läser svenska som andraspråk hade vi kunnat jämföra elevernas tankar och syn på undervisningen av skönlitteratur mot lärarnas. Detta hade kunnat ge en bredare och mer nyanserad studie av området. Det primära och centrala målet med denna studie var dock lärarnas upplevelser, reflektioner och åsikter om ämnet men genom att inkludera elever hade studien fått en annan dimension av det som undersökts. Efter avslutad studie känner vi trots detta att metoden vi tillämpat gett oss svar på frågeställningen och att materialet var en god grund för resultatet. Det insamlade materialet kunde även kopplas till tidigare forskning inom ämnet.

Utifrån vår reflektion att en studie där svenska som andraspråkselevernars syn på igenkänning och identitetsskapande i skönlitteratur hade inkluderats är nödvändig, är det vad vi ger förslag på till vidare forskning.

6.2. Resultatdiskussion

Utifrån resultatet ser vi att lärare reflekterar kring valet av skönlitteratur utifrån elevernas intressen och tidigare erfarenhet. Lärarna som deltog i studien var generellt sett eniga om att identitetsskapande och igenkänning är viktiga teman att behandla genom läsning av skönlitteratur i kursen svenska som andraspråk. Att endast en respondent inte aktivt gör detta tyder på att lärarna i svenska som andraspråk i mycket god utsträckning försöker välja böcker där eleverna kan känna igen sig i. Lärarna finner igenkänningsfaktorn som en grund för goda diskussioner i klassrummet men även som en del i elevernas personliga utveckling. Detta anser vi stämma överens med den tidigare forskning som vi använt oss av i arbetet.

Genom att använda karaktärer som eleverna kan känna någon form av samhörighet med kan de reflektera över vem de är och vem de vill bli. Detta tyder på att lärarna i studien uppfattar identitetsskapande och igenkänning som två faktorer som är betydande för varandra. Det framkommer även att lärarna är eniga om att karaktärer i skönlitteratur har en stor betydelse för läsningen och utvecklandet av identitet hos eleverna. Detta är intressant då

det tyder på att det nödvändigtvis inte är endast bokens handling och tema som är centralt för läslusten och identitetsskapandet utan även de karaktärer som figurerar i boken.

Oftast väljs skönlitteraturen efter tematiska intressen och sådant som engagerar eleverna. Religion, vänskap och kärlek är några exempel. För tonåringar kan det vara viktigt att bara få vara tonåring och relatera till den delen av sin identitet, vilket Linnea reflekterar över. Exempel på igenkänning i den vanliga tonåringen är att vara kär och skaffa vänner. Vi tänker att många elever som har svenska som andraspråk kan behöva distansera sig från de stereotypa teman som flykt och diskriminering då det kan finnas någon i gruppen som bär med sig trauman från en egen flykt eller har familj och vänner i ett krigsdrabbat land. De intervjuade lärarna diskuterade även att alla elever som läser svenska som andraspråk inte har upplevt segregation och inte varit på flykt utan är födda och uppvuxna i Sverige vilket gör att alla elever inte kan känna igen sig i teman som dessa. Våra reflektioner kring detta är att elever som inte upplevt segregation och flykt ändå kan identifiera sig med teman som dessa ur andra perspektiv. Det är inte ovanligt att ungdomar upplevt andra typer av utanförskap, det kan handla om vänskapsrelationer eller en känsla av att inte passa in i sin omgivning. Teman som dessa kan därav vara relevanta att behandla i undervisningen genom olika synvinklar. Skolan kan då alltså vara en miljö där de kan få vara vanliga tonåringar med typiska tonårsproblem.

Att vi inte ska sätta svenska som andraspråkselever i fack som flyktingar och inte endast bearbeta dessa typer av teman går hand i hand med Hilmas reflektion att inte sätta svenska som andraspråkseleverna i facket invandrare. Ett resultat som framkom tydligt under intervjuerna med de fyra lärarna var vikten av att välja positiv och "hoppfull" skönlitteratur i undervisningen. Vi anser att detta är en central faktor att reflektera över i undervisningen. Det är viktigt att stärka och främja positiva känslor och tankar hos eleverna i syfte att motverka stereotypa och negativa maktförhållanden och hierarkier i samhället. Lärarnas tankar och resonemang kring detta blev en viktig del för oss i arbetet då detta gav en annan infallsvinkel och syn på undervisningen av skönlitteratur. Detta väckte tankar och reflektioner av två faktorer som kan anses som motpoler. Den ena delen av skönlitteraturen i svenska som andraspråk som präglas av utanförskap, svåra händelser och tunga ämnen och den andra delen inom ämnet som handlar om hopp, lycka, kärlek och vänskap.

Det lyckliga slutet som Himla tar upp kan menar hon kan vara extra viktigt för svenska som andraspråkselever i och med det eventuella bagaget och att eleverna kan ta med sig känslan av att saker kan lösa sig och bli bra till slut. Efter denna studie ser vi att starka karaktärer som elever kan se upp till samt det lyckliga slutet är viktiga faktorer att reflektera

över i undervisningen. Vi tänker att det kan ge eleverna en positiv inställning som kan behövas i tuffa beslut och situationer.

Lärarna påpekade även att olika former av perspektivbyte är en viktig faktor att reflektera över i valet av skönlitteratur. Perspektivbyten som att läsa om olika kulturer, människor från olika delar av världen samt karaktärer med erfarenheter och liv som skiljer sig från elevens eget, ansågs vara viktiga och relevanta inslag i undervisningen av skönlitteratur. Detta är intressant då det finns tidigare forskning som pekar på betydelsen av perspektivbyten i syfte att skapa förståelse och empati hos eleverna men även ge eleverna chansen till en bredare världsbild (Kåreland, 2007 och Persson 2009). I vår studie framkommer det även att ett nyfikenhet för andra kulturer än sin egen kan växa när man läser om andra perspektiv, vilket kan leda till större intresse att förstå andra och viljan att veta mer. Skönlitteraturen kan skapa den nyfikenheten att vilja ha mer, vilket Hilma ger exempel på när undervisningsgrupper läser utdrag ur bok, som gör att eleverna senare vill låna hela skönlitterära verket på biblioteket. Vi ser alltså att dimensionen som präglas av förmågan att leva sig in i andra människors världssyn och liv gynnar elevens identitetsskapande och personliga utveckling, precis som dimensionen om den egna igenkänningen med tidigare erfarenheter.

Artiklar publicerade på Skolverket och Skolverkets läroplan lägger vikt vid att ta till vara på elevernas tidigare erfarenhet i undervisningen, precis som forskning från bland annat Cummins. Då GY 11 säger att undervisningen ska utgå ifrån elevernas erfarenhet, precis som ämnet svenska som andraspråk, använder sig också lärarna sig av igenkänning i undervisningen. Skolverkets krav på igenkänning i undervisningen kan vara en anledning till att lärare aktivt för att hitta referenspunkter i skönlitteraturen, kopplat till elevernas liv. Att det aktiva arbetet ger gott resultat i elevernas utveckling kan vara ytterligare en anledning.

Deltagarna i studien ser stora fördelar med att arbeta med skönlitteratur i undervisningen, och då utifrån igenkänning och identitetsskapande. Den ökade närvaron och de effektiva samtalen som växer fram i klassrummet är några tecken på framgången. Att kunna samtala om text är ett kunskapskrav i ämnet, vilket är något igenkänning verkar hjälpa till att lyfta eleverna mot de högre kunskapskraven inom området. Skönlitteraturen kan då alltså vara en bra grund för att nå de goda samtalen och även kunna samtala om sina tidigare erfarenheter vilket bekräftar elevens identitet och varande. Att arbeta med skönlitteratur som har inslag där eleverna kan och vill känna igen sig i har då stora fördelar för eleven, elevens kunskaper och läslust.

Litteraturlista

Boglund, Ann & Olofsson, Mikael, Skolverket, 2017: *Nyanlända elever och skönlitteratur*
[https://www.su.se/polopoly_fs/1.379002.1522058773!/menu/standard/file/Artikel_Nyanlända_elever_och_skönlitteratur_Boglund_Olofsson_2017.pdf](https://www.su.se/polopoly_fs/1.379002.1522058773!/menu/standard/file/Artikel_Nyanl%C3%A4nda_elever_och_skönlitteratur_Boglund_Olofsson_2017.pdf) hämtad: 15/12 2021 13.20.

Bryman, Alan, 2011: *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl.). Stockholm: Liber AB

Cummins, Jim, 2001: Andraspråksundervisning för skolframgång- en modell för utveckling av skolans språkpolicy I: Naucér, Kerstin (red.), *Symposium 2001. Ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm: Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk.

Cummins, Jim, 2017: *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och kultur

Denscombe, Martyn, 2009: *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, John, 1999/2009: *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Edvardsson, Jenny, 2019: *Läsa och samtala om skönlitteratur - med digitala verktyg*. Lund: Studentlitteratur.

Ernkrans, Matilda & Källén, Åsa, 2019:

<https://www.regeringen.se/4a72e0/contentassets/b4afd8c3e9ee473eb9c3c26d15c72e5d/uppdrag-till-statens-skolverk-att-genomfora-insatser-for-att-starka-utbildningens-kvalitet-for-barn-och-elever-som-ar-nyanlanda-eller-har-annat-u201903787s> hämtad: 14/1 2022 13.49.

Stockholm: Statens skolverk.

Ingemansson, Mary, 2016: *Lärande genom skönlitteratur: Djupläsning, förståelse, kunskap*. Lund: Studentlitteratur.

Kåreland, Lena (red.), 2009: *Läsa bör man...? - den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning*. Stockholm: Liber AB

Landmark, Dan & Wiklund, Ingrid, 2012: *Litteraturen, språket, världen. Andraspråksperspektiv på litteraturundervisningen*. Lund: Studentlitteratur.

Langer, Judith A, 2005: *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*. Riga: Preses Nams.

Otterup, Tore 2005: "Jag känner mig begåvad bara"- Om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde: Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Patel, Davidsson & Patel, Runa, 2011: *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2011). GY11 *Läroplan för gymnasieprogrammen* Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

Skolverket (2011). LGR11 *Ämnesplan för svenska som andraspråk i grundskolan* Stockholm: Skolverket
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=-996270488%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRSVA01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa219f>

Skolverket (2016) *Plan för utbildningar på introduktionsprogram* Stockholm: Skolverket
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65cc2f/1553967489782/pdf3815.pdf>

Sorbring, Emma, Andersson, Åsa & Molin, Martin (red.), 2014: *Att förstå ungdomars identitetsskapande - en inspirations- och metodbok*. Stockholm: Liber AB

Bilagor

Bilaga A Enkätfrågor

1. Reflekterar du kring hur valet av skönlitteratur i sva-undervisningen kan bidra till identitetsskapande och igenkänning hos eleverna?
2. På vilket sätt reflekterar du kring hur valet av skönlitteratur i sva-undervisningen kan bidra till identitetsskapande och igenkänning hos eleverna?
3. Finns det något du aktivt gör för att bidra till identitetsskapande och igenkänning hos elever i sva-klasser utifrån valet av skönlitteratur?
4. Vilka verk använder du dig i din sva-undervisning i syfte att skapa igenkänning och identitetsskapande?
5. På vilket sätt använder du detta/dessa skönlitterära verk för identitetsskapande och igenkänning?
6. Vad i litteraturen kan eleverna känna igen sig i?
7. Är det okej att vi eventuellt kontaktar dig för en uppföljande intervju kring detta ämne?
8. Om du svarade ja på frågan innan, skriv ditt för- och efternamn, mailadress och telefonnummer.

Bilaga B Informationsbrev

Information om intervju om skönlitteratur i svenska som andraspråksundervisning

Ni tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Hej! Vi är två lärarstudenter vid namn Josefine Karlsson och Ida Persdotter Johansson som skriver C-uppsats i ämnet svenska som andraspråk vid Mälardalens Högskola.

Undersökningens syfte är att ta reda på hur ämneslärare i svenska som andraspråk arbetar med igenkänning och identitetsskapande med hjälp av skönlitteratur i undervisningen. Flera forskningar visar att nyckeln till skolframgång är när eleven kan identifiera sig med innehållet i undervisningen. Skönlitteratur kan vara en ingång till identitetsskapande och igenkänning. Skönlitteratur finns i ämnet svenska som andraspråks centrala innehåll och är en bra utgångspunkt för reflektion och att ta vara på elevens tidigare erfarenheter.

I studien kommer fem gymnasielärare intervjuas om hur valet av skönlitteratur sker i undervisningen utifrån igenkänning och identitetsskapande hos eleverna. Urvalet har skett genom webbenkät där lärare fått möjlighet att besvara frågor om sin litteraturundervisning och om vidare intervju är aktuell. Du som fått brevet har svarat på enkäten och har i enkäten reflekterat kring val av litteratur utifrån igenkänning och identitetsskapande.

Intervjun förväntas ta 15-20 minuter och sker via Zoom. Både Josefine och Ida kommer att vara med vid samtalet då det skapar en objektivitet vi strävar efter. Vi hoppas att studien får dig att reflektera och göra dig medveten om dina val av skönlitteratur och att resultatet av studien kan ge dig inspiration från andra lärare i svenska som andraspråk utifrån hur de arbetar med ämnet samt inspireras till urvalet av skönlitteratur i den egna undervisningen.

Intervjuerna kommer att spelas in för att sedan transkriberas. En kortare transkribering kommer att finnas som bilaga i uppsatsen. Inspelningen kommer att raderas när vi har sammanställt det vi behöver från inspelningen och en total anonymitet garanteras i uppsatsen.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Ni har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen DiVA.

Med vänlig hälsning

Josefine Karlsson

Ida Johansson

Bilaga C Intervjufrågor

1. Vad är identitetsskapande för dig? Och varför är det viktigt?
2. Vad är igenkänning för dig? Och varför är det viktigt?
3. Hur arbetar du för att främja identitetsskapande genom valet av litteratur i SVA-undervisningen?
4. Hur reflekterar du kring identitetsskapande och litteratur?

5. Berätta om ett skönlitterärt verk du brukar använda i undervisningen för att arbeta identitetsskapande. Varför anser du detta verk bidra till igenkänning och identitetsskapande? Och vad i boken tänker du att eleverna kan känna igen sig i?

6. Har du sett några resultat av ditt sätt att arbeta med litteratur ur ett identitetsskapande perspektiv vad gäller eleverna?